

Іван
ДРАЧ

*Криниця
для спраглих*

Кіно

Харків
«ФОЛІО»
2017

КРИНИЦЯ ДЛЯ СПРАГЛИХ

НАТОМІСТЬ ЕПІГРАФА

«І тоді той, хто приніс отруту, став обмацувати його ступні й гомілки, а потім запитав, чи він відчуває їх.

Сократ відповів:

— Ні.

Потім служник взявся обмацувати Сократові литки і поступово обмацував його все вище і вище, знаками пояснюючи нам, що Сократ холодніє і костеніє.

Сократ теж відчув це і сказав, що, як тільки холод сягне серця, всьому буде кінець.

Коли черевна порожнина Сократа вже захолола, він раптом відкрив лице, що весь час було заслоненим, і проказав свої останні слова:

— Критоне, я винен Асклепієві півня. Не забудь сплатити цей борг.

— Добре, з цим буде полагоджено, — сказав Критон. — Не хотів би ти ще чого-небудь?

На це запитання відповіді вже не було. Однак за деякий час Сократ поворухнувся. Прислужник розкрив Сократа, і ми побачили, що очі його застигли. Тоді Критон закрив йому уста й очі.

Таким був скін нашого друга, людини, що, по-моєму, була найученішою, найсправедливішою і найкращою з тих, кого я спізнав».

Платон

ЮВІЛЕЙ НАОДИНЦІ

Ой стояла там криниця — безодня,
Текла вода та й ізо дна холодна.

У нього були ще міцні, беручкі руки — вони не дрижали навіть після потогінного дня в кам'яному кар'єрі, навіть після п'ятої чарки густої і терпкуватої слив'янки, тільки жили так переплелись на них, так вигорбились синюватими здухвинами, що він наче соромився своїх рук на людях, бо, не признаючись собі самому, ховав їх під звисаючу церату чи бахрому скатерки.

Від онуки своїх рук він не ховав.

Левкові сьогодні виповнилось рівнісінько сімдесят літ, а ніхто про це не знав. Дід так дмухнув на паруюче молоко, ніби перед ним стояло принаймні ціле відро, а не пощерблена біла чашка, дід очікував, доки схолоне гаряча, послана брижами од його дмухання ніжно-золотиста шкірка, а чашка ледве витримувала кощаві лабети пальців.

Так, від онуки він не ховав своїх просмалених спекотою, випалених морозом добрих рук гончара і вшивальника. І взагалі ні від кого він не ховався зі своїми вузлуватими руками.

Коли й випадало з чим-небудь ховатись, то це з двома чи трьома вищербленими зубами — трапиться зареготати в компанії, ото візьме й повернеться до людей тим щасливим боком, де світиться повна обойма зубів — більше залізних, ніж своїх.

А вузлуваті руки ні від кого він не ховав.

...Сниться йому величезне зоране поле — без кінця і краю. Посвистує осінній вітер у придорожньому сухому буркуні, у висушених стеблах полину, та ще чорніє вдаліні вишка електромережі, та ще синій димок обрію. Серед поля — продовгуватий дубовий стіл, покритий білою скатертиною з шовковими торочками, і дванадцять порожніх,

незайнятих стільців. А в центрі стола сидить він — дід Левко, згорблений, сивий чоловік, і кожен порив вітру примушує його втягувати голову в плечі.

Безмежне поле. Стіл серед пустельного поля. Стільці. Та сивий самотній Левко нидіє в чеканні.

З-за обрію, майже торкаючись землі, зринає літак. Летить просто на стіл, на сивого чоловіка, — і повітряна хвиля розкидає стільці в різні боки, зриває зі столу білу скатертину.

І підіймається вгору камера, і видно, як дванадцять стежин від кожного стільця розбігаються в різні кінці й ховаються за обрієм. І несеться, підстрибуючи перекотиполем, і летить по чорних борознах біла шовкова скатертину, і біжить за скатертиною він — дід Левко...

...Левко сидить за столом, тільки не в полі, а в просторій хаті. Лишився наодинці з довгим дубовим столом, на якому вповодж могла б стати добряча труна або ж ціла дюжина мисок, пташиний базар білих порцелянових мисок Васильківського заводу, з яких парує затертий здоров, пропахлий від часнику і перцю, тлустий густо-золотий борщ.

Дід сидить за столом. Сам. Дюжина порожніх, вільних, незайнятих стільців і довга грушева лава. Та ще добрий десяток збільшених фотографій синів і дочок. І в кожного на портреті зрослися на переніссі густі циганські брови, такі самісінькі, як у Левка.

Дід зосереджено дмухає на молоко, ображено не дивиться на грішне сімейство, що витіснило святу Варвару з білої стіни на внутрішній бік об'їденого шашелем віка родинної скрині. Тільки затиснута багетовою рамкою вицвіла репродукція леонардівської «Тайної вечері» висить у грішному оточенні фотографій.

Стільці потріскались. Не од спекоти — просто на них мало сидять. Стільці так мозолять йому очі, що він кри-

чить до Оксани — вона ставить повне відро на вогке кру-
жальце підставки:

— Забери стільці!

Оксана викручує край спідниці — обхлюпалась водою.
Дід устав не на ту ногу, а чому вона мусить звертати на те
увагу? Гляньте-но, стільці йому не до вподоби! Цілих два-
надцять стільців, на яких мало сидять!

Оксана розчісувалась. Дзеркальце було вмазане в білу
стіну. Густе пшеничне волосся світилось, сухо і тонко
потріскувало під гребінцем, переливалось, доки мигот-
ливі руки не збили його в теплий тугий джгут на по-
тилиці.

Левко косився на свою внучку, бурчав:

— Будеш водитися з цим комбайнером — їй-богу, від-
лупцюю.

Оксана щось насвистувала в дзеркальце, чепурилася
і звично не слухала діда. Потім повисла на його жилавій
шиї, і Левко слухняно виніс її з хати.

— Дідуню, а чого це ви нарядились, як на Великдень?

— Зуба підурвати.

— Було б що! — І Оксана вибухнула сміхом.

Дід Левко в новеньких хромових черевиках на гумовій
підшві, у вузьких чорних штанях, що прислав син, у кар-
татій чорно-білій сорочці — вона пасує до його білих вусів
і молочного чуба.

— Таж він, той комбайнер, тавотом смердить! — І плю-
нув собі під ноги.

Та тільки мигнула за тином синя спідничка.

— А затявся б ти навік!

Дід веде за шнурок свою чорну годувальницю — козу —
і сердито звертається до рудого пса, що розвісив лопухуваті
вуха. Пес рветься в садку на прив'язі й моторошно підви-
ває. Левко здригається — таке собаче виття віщує чи то
пожежу, чи то чиюсь лиховісну смерть.